

De Grote modderkruiper & co in Herk-de-Stad

Joke Rymen, Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, Daaleindestraat 2, B-3720 Kortesseem,
Piet Rymen, Natuurpunt De Vrienden van het Schulensbroek, Manestraat 58, B-3540 Scholen.

Toen het duidelijk werd dat elke gemeente in Limburg een soort zou adopteren in het teken van het project Gemeenten adopteren Limburgse soorten, werd er ook in Herk-de-Stad diep nagedacht. Meerdere soorten kwamen in aanmerking maar enkele mensen uit de stedelijke MINA-raad en de natuurverenigingen startten lobbywerk voor hun kandidaat, de Grote modderkruiper. Deels uit heimwee omdat ze het beestje sinds hun jeugd niet meer konden bewonderen in het Schulensbroek of elders in Herk-de-Stad, maar deels ook omdat het een mooie kapstoksoort was om te werken rond water en waterhuishouding, grachten en poelen. De toenmalige schepen van leefmilieu was bovendien enthousiast over het verhaaltje dat de Grote modderkruiper een halve eeuw geleden nog als barometer werd gebruikt. Herk-de-Stad adopteerde dus z'n weeraal, de Grote modderkruiper.

Toch was de Grote modderkruiper voor de meeste Herkenaren een grote onbekende. Niet alleen omdat hij, zoals zijn naam al doet vermoeden, grotendeels verborgen leeft in de modderlaag van sloten, maar ook omdat het aantal Grote modderkruipers de voorbije decennia sterk achteruit gegaan is in Herk-de-Stad en de rest van Vlaanderen. Bovendien is de Grote modderkruiper een vis die precies weet wat hij wil. Enkel in een leefgebied (1) dat optimaal beheerd wordt, zodat een dikke sliblaag en plantengroei kan ontwikkelen; (2) waarin een optimale, zo natuurlijk mogelijke waterhuishouding gewaarborgd wordt en (3)

Figuur 1. Terreinbezoek van de werkgroep Grote modderkruiper (foto: Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren).

waarin een optimale waterkwaliteit verzekerd wordt, voelt de Grote modderkruiper zich thuis.

Verwezenlijkingen

Terreinacties

Al snel bleek dat als Herk-de-Stad zich wilde inzetten voor haar moddervriend, ze moest starten in het Schulensbroek, de kern van het Herkse leefgebied van deze soort. In het kader van het Grote Landschappelijke Eenheden-project 'Trage Waters in het Schulensbroek' werd daarom door het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren en De Vrienden van het Schulensbroek een werkgroep opgericht waarin verscheidene partners rond de tafel gingen zitten om de belangrijkste knelpunten te bespreken en oplossingen te zoeken.

Dit initiatief werd nadien opgenomen door het Demerbekkensecretariaat en resulteerde in

het 'Integraal Project Schulensbroek'. De bestaande werkgroep werd uitgebreid met professionele vertegenwoordigers van de verschillende beherende instanties uit het gebied. Zodoende kreeg het integraal waterbeleid in het Schulensbroek een stevig boost. Die integrale benadering was nodig want al snel bleek dat het geen eenvoudige opdracht was om de Grote modderkruiper in het Schulensbroek te helpen. De sanering van een Aquafin-overstort en de verbetering van de waterkwaliteit, het herstel van oude waterverbindingen, het wijzigen van de pompintensiteit, zijn essentiële, maar geen eenvoudig uitvoerbare maatregelen. Ze vragen veel overleg, voorbereidend onderzoek en geld. Het overleg begint echter zijn vruchten af te werpen, zo wordt bijvoorbeeld na twee jaar overleg de opheffing van het overstort in de Vroente onderzocht door Aquafin. Daarnaast werden er al enkele kleinere maatregelen gerealiseerd zoals ruiming van verlande poelen, omvorming van een weekendvijver tot een natuurlijkere poel en

Figuur 2. De boekenwijzer die in het kader van het project door de stedelijke MINA-raad aan elke Herkenaar werd uitgedeeld (foto: Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren).

herstel van een oude waterverbinding.

Uiteraard is een terreinactie voor een gemeentebestuur niet vanzelfsprekend. Doch logistieke ondersteuning, stimulering van acties en participatie in overleg met alle betrokken partners, zijn wel mogelijke kansen voor het stadsbestuur, dat momenteel al hier en daar logistieke ondersteuning geeft.

Communicatie

Inzake communicatie naar de bevolking toe werd er info verspreid via het gemeentelijk infoblad. De stedelijke MINA-raad zorgde voor een boekenwijzer voor iedere Herkenaar en verspreidde die via o.a. het gemeentelijk infoblad en de bibliotheken (Figuur 2). Daarnaast werd er in september 2008 in de hoofdbiblio-

Figuur 3. Op zoek naar de Grote modderkruiper in het Schulensbroek (foto: Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren).

theek een infostand over de Grote modderkruiper geplaatst. Ook op de Greenspot Schulensbroek (landschapswandeling van het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren) werd aandacht besteed aan de Herkse moddervriend. Op TV Limburg tenslotte werd de Grote modderkruiper twee maal in de kijker gezet, één keer tijdens de zomerreportage over Herk-de-Stad, een tweede keer in het kader van een reportage over de geadopteerde Limburgse soorten in januari 2009.

Monitoring

Aangezien het bij het begin van het project Gemeenten adopteren Limburgse soorten onduidelijk was hoe het met de Grote modderkruiper in Herk-de-Stad was gesteld werd in de zomer van 2006 gestart met een eerste gerichte inventarisatie en afvissing door de Universiteit Antwerpen gefinancierd door de Vrienden van het Schulensbroek en de stedelijke MINA-raad. In de nazomer van 2008 werd een tweede inventarisatieronde opgezet op initiatief van het Agentschap voor Natuur en Bos met medewerking van Natuurpunt De Vrienden van het Schulensbroek (Figuur 3). Er werden tijdens geen van beide inventarisatierondes Grote modderkruipers gevonden. Dit betekent niet noodzakelijk dat de soort niet langer in het gebied aanwezig is. Het vinden van Grote modderkruipers is immers geen eenvoudige zaak. Toch geven deze inventisatieresultaten aan dat het niet goed gesteld is met de Grote modderkruiper. Niet enkel in Herk-de-Stad maar ook in de omliggende broekgebieden werd de soort niet meer teruggevonden.

Kansen en knelpunten

Er is dus nog veel werk aan de winkel om de Grote modderkruiper in Herk-de-Stad terugkansen te geven. De afvissing in 2008 werd bijvoorbeeld stopgezet omdat er door werking van een overstort van een collector van Aquafin naar het waterzuiveringsstation te Halen, vervuild water met 0% zuurstof in de grachten van het Schulensbroek werd gestuwd.

Bovendien is de Grote modderkruiper geen aalbare soort. Je kan bijvoorbeeld beter een Grote zilverreiger zijn dan een Grote modderkruiper als je bescherming nodig hebt.

De Minaraad van Herk-de-Stad verkoos echter toch de Grote modderkruiper te behouden om verder te werken rond biodiversiteit. Doch ze wensen de communicatie uit te breiden naar andere "modderkruipers" zoals amfibieën, sommige planten en misschien ook kreeftachtigen. Goede modder is nodig voor de nesten van Zwaluwen en ook de Grutto (model voor het logo van de plaatselijke natuurvereniging De Vrienden van het Schulensbroek) en andere steltlopers en weidevogels foerageren best in "gezonde" modder. Meer soorten bij het verhaal betrekken maakt het boeiender, maar laat bovendien toe de biodiversiteit in een veel breder kader te plaatsen. Biodiversiteit gaat immers over meer dan één soort.

Conclusie

Het ziet er dus naar uit dat ze in Herk-de-Stad nog een poosje kunnen blijven aanmodderen om de aanwezige biodiversiteit te behouden en te verbeteren. Hopelijk tot eer en glorie van de Grote modderkruiper.

Referenties

VAN LIEFFERINGE, C., D. VAN PELT & P. MEIRE, 2006. Inventarisatie visbestanden in het Schulensbroek met speciale aandacht voor de Grote modderkruiper. Universiteit Antwerpen, onderzoeksgroep ecosysteembeheer i.o.v. Stadsbestuur Herk de Stad, Natuurpunt De Vrienden van het Schulensbroek en de MINA-raad van Herk de Stad, 22 pp.

Summary

The city of Herk-de-Stad adopted the weatherfish (*Misgurnus fossilis*). Managing water-masses in Flanders is complex, as many stakeholders and levels of government are involved. Therefore a forum was created where all these people could discuss existing problems and find solutions. This is a slow process. Nevertheless, a few small actions, such as cleaning a pond, regrooving a former recreative pond and reconnecting a natural river branch have been realised. The residents of Herk-de-Stad were informed via articles and broadcasts on local television. The local environmental advisory board also made a bookmark, presenting the weatherfish. Although the university of Antwerp twice searched the streams in Schulensbroek, an area where the weatherfish lived before 2000, no specimens could be found.